

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกได้ตระหนักถึงปัญหาสาธารณสุข ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาที่รุนแรงและคุกคามต่อเสถียรภาพและความมั่นคงของประเทศชาติ ทั้งยังส่งผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจสังคม และที่สำคัญคือปัญหาสาธารณสุขยังส่งผลกระทบต่อภาวะสุขภาพ ทั้งทางร่างกายและจิตใจของผู้เสพเอง ทำให้ร่างกายและจิตใจของผู้เสพรุดโทรมลง ผู้เสพต้องพยายามทุกวิถีทางที่จะให้ได้มาซึ่งยาเสพติดนั้น การเสพต้องเพิ่มปริมาณและจำนวนครั้งในการเสพให้มากขึ้น เมื่อผู้เสพใช้ยาเสพติดไปนานๆจะทำให้ผู้เสพขาดวินัย ขาดความรับผิดชอบ ขาดคุณธรรม-จริยธรรม ส่งผลกระทบต่อตนเองและบุคคลอื่นก่อปัญหาให้กับสังคมมากมาย อาทิเช่น อุบัติเหตุร้ายแรงบนท้องถนน การใช้ความรุนแรงในการตัดสินปัญหาจนก่อให้เกิดคดีอาชญากรรม เป็นต้น แม้ว่าจะมีการป้องปรามมาตั้งแต่รัชสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) ปฐมบรมกษัตริย์ แห่งกรุงศรีอยุธยาแล้วก็ตาม พระองค์ทรงตระหนักถึงปัญหาสาธารณสุข และได้มีการตรากฎหมายลักษณะโจรไว้ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 1903 โดยบัญญัติเป็นใจความไว้ว่า “การเสพฝิ่นเป็นภัยร้ายแรง ผู้ที่ขายฝิ่น เสพฝิ่นนั้น ให้ลงพระราชอาญาให้จหนักโดยริบราชบาตร นำตัวไปตระเวนบก ตระเวนเรือ อย่างละ 3 วัน และจำคุกจนกว่าจะอดยาได้แล้วให้ทำทัณฑ์บนแก่เจ้าตัวพร้อมญาติพี่น้องไว้ด้วยจึงจะปล่อยให้พ้นโทษ” ในระยะต่อมารัฐบาลนำโดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ประกาศให้มีการเลิกสูบฝิ่นโดยเด็ดขาด โดยมีการเผาฝิ่นและอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับสูบฝิ่นเมื่อปี พ.ศ. 2501 ณ ท้องสนามหลวง แต่ก็ยังไม่สามารถระงับการแพร่ระบาดของยาเสพติดได้ รัฐบาลมิได้หยุดนิ่งหรือเพิกเฉยต่อการป้องปรามยาเสพติดเลย รัฐบาลได้จัดตั้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดขึ้น เมื่อปี พุทธศักราช 2504 จวบจนกระทั่งปัจจุบันปัญหาสาธารณสุขก็ยังไม่หมดไปจากประเทศ แม้จะมีการร่วมมือกันหลายฝ่ายแล้วก็ตาม การทำงานเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดนี้ รัฐบาลมิได้ปล่อยปละละเลย แต่จากปัจจัยหลาย ๆ ด้าน ที่มีผลทำให้ปัญหายาเสพติดยังแก้ไขให้ดีกว่าเดิมไม่ได้ ยิ่งในปัจจุบันภาวะเศรษฐกิจตกต่ำจนเกิดภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ ทุกชีวิตต้องดิ้นรน ผู้หญิงต้องทำงานนอกบ้านมากขึ้น เด็กและเยาวชนถูกทอดทิ้ง ทำให้ขาดความรัก ความอบอุ่น และความ

มันคงทางจิตใจในเด็กและเยาวชน ซึ่งยังขาดวุฒิภาวะและประสบการณ์ชีวิต อันเป็นหนทางที่จะชักนำไปใช้ยาเสพติดได้ง่ายขึ้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า สภาพแวดล้อมในอนาคามีโอกาสทำให้การแพร่ระบาดของยาเสพติดรุนแรงมากยิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2536)

การแพร่กระจายของยาเสพติดอันได้แก่ เฮโรอีน ฟีน กัญชา สารระเหย ในปัจจุบันเริ่มลดปริมาณลง นับตั้งแต่มีการกวาดล้างยาเสพติดประเภทเฮโรอีน ทำให้เกิดภาวะขาดแคลนยาเสพติด ราคาซื้อ-ขายเริ่มสูงขึ้น ผู้ติดยาที่ทนต่อการขาดยาไม่ไหวก็ต้องเข้าสู่ระบบการบำบัดรักษา แต่ผู้ที่ติดยาเสพติดอีกส่วนหนึ่งหันไปเสพยาอื่นทดแทน ดังนั้นแนวโน้มการใช้ยาเสพติด จึงเปลี่ยนแปลงไป มีการใช้ยาหลายชนิดปะปนกัน และยาเสพติดที่นิยมใช้ขณะนี้คือ “ยาบ้า” ซึ่งสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (สำนักงาน ป.ป.ส.) ได้สำรวจพบว่ายาบ้ามีการแพร่ระบาดในทุกจังหวัดของประเทศไทย เมื่อปีพุทธศักราช 2525 ซึ่งในระยะแรกยาบ้านิยมใช้ในกลุ่มผู้ใช้แรงงาน และกลุ่มคนขับรถบรรทุก คนที่ทำงานตอนกลางคืน โดยผู้เสพมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เสพมีกำลังในการทำงานได้ยาวนานยิ่งขึ้น ไม่เหนื่อยง่ายและอดนอนได้นานขึ้น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว (ป.ป.ส., 2538) ในระยะต่อมา มีการแพร่ระบาดมากขึ้นโดยผู้จำหน่ายได้เปลี่ยนกลุ่มเป้าหมายจากกลุ่มผู้ใช้แรงงานมาเป็นกลุ่มวัยรุ่น นักเรียน นักศึกษา เนื่องจากผู้เสพกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ชักจูงได้ง่าย เป็นกลุ่มที่อยากรู้ อยากลอง ในช่วงแรกการใช้ยาบ้าในกลุ่มนักเรียนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจะได้มีความอดทนต่อการดูหนังสื่อเมื่อเวลาใกล้สอบ แต่ในระยะต่อมาวัตถุประสงค์ของการใช้ยาบ้าเปลี่ยนไปเป็นการเสพเพื่อการบันเทิง ความสนุกสนาน เพื่อให้เพื่อนยอมรับและสามารถเข้ากลุ่มเพื่อนได้ง่ายขึ้น และเพื่อความอดทนต่อการเล่นการพนัน เช่น การเล่นไพ่ เล่นสล็อตเกอร์ เป็นต้น (กัลยา ธรรมคุณ และปราณี ภาณุภาส, 2540)

ยาบ้า มีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน คือ ยาบ้า ยาขยัน ยาแก้ง่วง ยาเพิ่มพลัง และแอมเฟตามีน เป็นต้น ผลจากการเสพยาบ้า สารแอมเฟตามีนจะทำให้มีการหลั่งของ nor-adrenaline บริเวณปลายประสาททั้งส่วนกลางและส่วนปลาย ผู้เสพจะเกิดอารมณ์เคลิบเคลิ้ม ไม่รู้สึกอ่อนเพลีย ในทางตรงกันข้ามบางรายอาจมีอาการหงุดหงิด เกรี้ยว และหากใช้ยาเป็นจำนวนมาก ๆ จะทำให้เกิดอาการมือสั่น ตับสั่น หูอื้อ ใจสั่น ถ้าใช้ติดต่อกันเป็นเวลานาน ๆ จะทำให้เกิดความวิตกกังวล เมื่ออาหารเพื่อคลั่ง ประสาทหลอนอย่างแรง และเมื่อสะสมมากขึ้นจะทำให้เกิดอาการผิดปกติทางจิต อาการคล้ายเป็นโรคจิตชนิดหวาดระแวง (สมโภชน์ มณฑิธรอาสน์, 2540)

แนวโน้มการแพร่ระบาดของยาบ้า เห็นได้อย่างชัดเจนจากรายงาน สำนักงานป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ที่พบว่า มีจำนวนคดีผู้ถูกจับกุมในข้อหาขายบ้า ในระบบ ทะเบียนคดี ยาเสพติดทั่วประเทศไทย ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2537-2540 จำนวน 12,064 20,350 57,436 และ 79,370 รายการตามลำดับ (สถิติสำนักงาน ป.ป.ส., 2540) และผู้เข้ารับการรักษาด้วย เหตุการเสพติดแอมเฟตามีน (ยาบ้า) ในโรงพยาบาลรัฐวชิรเวช ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2536-2540 มี จำนวน 155 235 431 1,515 และ 3,316 ราย ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า จำนวนผู้เสพยาบ้ามีปริมาณ เพิ่มขึ้นทุกปี นอกจากนี้ยังพบว่าอัตราการเพิ่มของผู้เข้ารับการรักษาในกลุ่มนักเรียน นักศึกษา มี จำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี จากสถิติ ปี พ.ศ. 2536-2540 ผู้เข้ารับการรักษาในกลุ่มนักเรียน นักศึกษา มี จำนวน 6 29 80 254 และ 736 ราย ตามลำดับ (สถิติผู้ป่วยยาบ้า (ทั้งผู้ป่วยนอกและผู้ป่วยใน) ประจำปีงบประมาณ 2540 โรงพยาบาลรัฐวชิรเวช)

ในระหว่างเดือนตุลาคม 2538 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2539 กองวิเคราะห์วัตถุเสพติด กรม วิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข ได้สำรวจสถานการณ์ยาบ้าในสถานศึกษา ด้วยการ ตรวจสอบปีศาจนักเรียนที่น่าสงสัย พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 79,626 ราย ตรวจพบยาบ้า 851 ราย คิดเป็นร้อยละ 1.07 และเมื่อเปรียบเทียบเป็นรายภาค พบว่านักเรียนภาคกลางมีอัตราการ เสพยาบ้าสูงสุด ร้อยละ 2.01 รองลงมาคือ ภาคเหนือ กรุงเทพ และภาคใต้ ตามลำดับ ดังนั้น เมื่อคำนวณจากจำนวนนักเรียนมัธยมศึกษาทั่วประเทศ 2,553,399 คน (ข้อมูลมิถุนายน 2541) กระทรวงศึกษาธิการ จะมีนักเรียนมัธยมศึกษาใช้ยาบ้าถึง 27,322 คน นับว่าสูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับ สถิติของโรงพยาบาลรัฐวชิรเวช ซึ่งเป็นสถิติผู้ป่วยเสพยาบ้าที่เข้ารับการรักษาเป็นผู้ป่วยนอก และผู้ป่วยในของโรงพยาบาล จำแนกตามอายุพบว่า กลุ่มอายุ 15-19 ปี มีจำนวนร้อยละสูงสุด ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2538-2540 ดังนี้คือ ร้อยละ 37.45 47.56 และ 45.87 ตามลำดับ เมื่อเทียบกับกลุ่ม อายุอื่น เป็นจุดที่แสดงให้เห็นว่ายาบ้ามีการแพร่ระบาดมากในกลุ่มอายุดังกล่าว ซึ่งเป็นกลุ่มอายุที่ อยู่ใน วัยรุ่น วัยเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลายนั่นเอง

จากการศึกษาสาเหตุของการเสพยาเสพติดโดยเฉพาะยาบ้าในกลุ่มนักเรียน นักศึกษา พบว่า สาเหตุของการใช้ยาบ้าเนื่องมาจากอยากทดลองคิดเป็นร้อยละ 88.07 (โรงพยาบาล รัฐวชิรเวช สถิติผู้ป่วยยาบ้า ทั้งหมดในกลุ่มนักเรียน นักศึกษา ปีงบประมาณ 2541) ซึ่งสอดคล้อง กับการศึกษาสาเหตุของการเสพยาบ้าในกลุ่มนักเรียน นักศึกษา ของสมโภชน์ มณฑิธรอาสน์ (อ้างใน ขวัญเมือง แก้วคำเกิง, 2541) พบว่ากลุ่มนักเรียน นักศึกษาใช้ยาบ้าเนื่องจากอยากทดลอง ถึงร้อยละ 70 และข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและสนทนากลุ่มของ ณัฐพล หาญโสภี

(2540: 5) พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่เสพยาเนื่องจากอยากทดลองเมื่อถูกเพื่อนชวน ต้องการหาประสบการณ์ โดยการใช้ชีวิตและทำงานตอนกลางคืน ในขณะที่อีกส่วนหนึ่งเสพยาบ้าเนื่องจากมีเหตุผลบางอย่างทำให้ต้องเสพ เช่น ทำงานพิเศษ เนื่องจากมีรายได้น้อยแล้ว ใช้จ่ายเพื่อไม่ให้ว่างนอนเวลาเรียนหนังสือและอีกส่วนหนึ่งเสพยาบ้าเพื่อตนเองจะได้มีความอดทนในการดูหนังสือ เมื่อเวลาใกล้สอบ ฉะนั้นอาจจะสรุปได้ว่า สาเหตุของการเสพยาบ้าเกิดจากตัวผู้เสพเอง กล่าวคือ ผู้เสพมีสภาพร่างกายที่อ่อนแอ จิตใจไม่เข้มแข็ง ไม่ใช่สติยังคิด และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นปัจจัยส่งเสริมให้ใช้จ่ายได้

สำหรับปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่ส่งผลให้นักเรียน นักศึกษา ดิทยาเสพติดยาเสพติดมีมากมาย อาทิ เช่น เพื่อนชวน เจ็บป่วย มีเรื่องก่อกวนใจ ต้องทำงานหนัก เป็นต้น และจากสถิติของโรงพยาบาล รัษฎารักษ์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539-2541 พบผู้ที่ติดยาบ้าและกลับเข้ามารับการรักษาดังแต่ครั้งที่ 2 ขึ้นไป มีจำนวนค่อนข้างมาก คิดเป็นร้อยละ 8.66 15.09 และ 10.04 ตามลำดับ จากรายงานการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการหายขาดและกลับเสพซ้ำในผู้ป่วยที่ติดยาบ้าที่เข้ารับการรักษากลับเป็นผู้ป่วยในของโรงพยาบาลรัษฎารักษ์ พบว่า จากการติดตามผลผู้ป่วยที่เสพยาบ้า จำนวน 50 ราย หลังจากจำหน่ายออกจากโรงพยาบาลแล้วพบว่าผู้ป่วยกลับไปติดยาซ้ำ 18 ราย คิดเป็นร้อยละ 36 (ภัลยาธรรมคุณ และ ปราณี ภาณุภาส, 2540) ซึ่งนับว่าเป็นจำนวนที่ค่อนข้างสูง และจากการศึกษาของชาญคณิต ก. สุริยะมณี และคณะ, 2529 พบว่า ผู้ติดยาเสพติดยาครั้งแรกมักหวนกลับไปเสพครั้งที่สอง ครั้งที่สาม และครั้งต่อไปเรื่อยๆ นอกจากนั้นผู้ติดยาเสพติดยาบางรายไม่เคຍหยุดเสพเลยแม้แต่ในเวลาที่ได้รับรักษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับสาเหตุของการติดยาเสพติดยาซ้ำของ พรศิริ ชาติยานนท์ และคณะ, 2520 พบว่าเกิดจากปัจจัยทางด้านสภาพจิตใจที่อ่อนแอไม่เข้มแข็งพอที่จะล้มรศชาติของยาเสพติดยาได้ และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ชาญคณิต ก.สุริยะมณี และคณะ (2529) พบว่า ปัจจัยที่ทำให้มีการติดยาเสพติดยาซ้ำ ประกอบด้วย ปัจจัยด้านครอบครัว บิดามารดาและผู้ที่เกี่ยวข้องไม่ยอมรับ ทำให้กลับไปติดยาเสพติดยาซ้ำอีก ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ผู้ที่ติดยาเสพติดยากลับไปเสพซ้ำเนื่องจากอยู่ในสภาพแวดล้อมเดิม ปัจจัยในการคบเพื่อน ผู้ที่เสพยามีเพื่อนสนิทที่ติดยาก็กทำให้มีแนวโน้มที่จะกลับไปติดยาซ้ำได้อีก และ ปัจจัยอื่น ๆ เช่น ปริมาณยาเสพติดยาที่ใช้ รายได้ต่อเดือนของผู้เสพ มีผลต่อการกลับไปเสพยาซ้ำบ้าง ในกรณีที่ผู้ติดยาเสพติดยาใช้วิธีการเสพติดยาด้วยตนเอง กับผู้ติดยาเสพติดยาที่เข้ารับการรักษานในสถานบำบัด ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติว่าผู้เสพที่ใช้วิธีการเสพติดยาด้วยวิธีที่แตกต่างกันแล้วจะไม่กลับมาเสพยาเสพติดยาซ้ำอีก

สำหรับปัจจัยเฉพาะของผู้ติดยาเสพติด เช่น เชื้อชาติ สัญชาติ ศาสนา สถานภาพการสมรสของบิดา-มารดา ระดับการศึกษา การอ่านออกเขียนได้ บุคคลที่ผู้ติดยาเสพติดสนิทสนมที่สุด และใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ด้วยในครอบครัว สาเหตุที่ติดครั้งแรก และสถานที่ที่ผู้ติดยาเสพติดเคยรับการรักษารั้งสุดท้าย ไม่มีผลต่อการติดยาเสพติดซ้ำ ซึ่งในระยะต่อมาจรงค์ อินทร์เสวก (2539) ได้ศึกษาผลของการปรึกษาแบบกลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความเป็นจริงต่อการเพิ่มระดับการควบคุมตนเอง และลดการติดยาเสพติดซ้ำของผู้ติดยาเสพติดที่เข้ารับการรักษาระยะถอนพิษยา พบว่า ผู้ติดยาเสพติดที่ได้รับการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่ม ตามแนวคิดพิจารณาความเป็นจริง มีระดับการควบคุมตนเองสูงกว่าก่อนได้รับการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่ม อีกทั้งมีจำนวนการเสพยาซ้ำน้อยกว่าผู้ติดยาเสพติดที่ไม่ได้รับการปรึกษาทางจิตวิทยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการกลับไปเสพยาเสพติดซ้ำมีปัจจัยหลายด้านที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจในการศึกษากันต่อไป

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลทำให้ติดยาเสพติดซ้ำนั้น ในอดีตได้ศึกษาเฉพาะปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยแวดล้อมเพียงบางด้านเท่านั้น ผู้วิจัยเห็นว่า การศึกษาในอดีตยังไม่ครอบคลุมเท่าที่ควร อีกทั้งกาลเวลาได้เปลี่ยนแปลงไปอาจมีปัจจัยอื่นอีกหลายปัจจัยที่มีผลกระทบต่อติดยาเสพติดโดยเฉพาะการเสพยาซ้ำซึ่งนับเป็นวัตถุประสงค์ต่อจิตประสาทประเภทที่ 1 ที่มีฤทธิ์ร้ายแรงมาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดและหลักการของ PRECEDE Framework มาวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมเสพยาซ้ำโดยอาศัยปัจจัยทั้งภายในและภายนอกตัวผู้เสพเอง ซึ่งแบ่งเป็น ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม ปัจจัยทั้งสามนี้ เป็นปัจจัยที่มีส่วนส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เสพยาซ้ำหวนกลับมาเสพยาซ้ำอีก ฉะนั้นเมื่อทราบปัจจัยที่เป็นสาเหตุให้มีการหวนกลับมาใช้ยาซ้ำแล้ว จะทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลของการศึกษาไปเป็นแนวทางในการวางแผนป้องกันและแก้ไขปัญหายาที่กำลังแพร่ระบาดในสถานศึกษาได้ และยังเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยเรื่องยาบ้าในด้านอื่น ๆ ต่อไปด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริมที่มีผลต่อพฤติกรรมเสพยาซ้ำของนักเรียนมัธยมศึกษา ที่เข้ารับการรักษารั้งสุดท้ายในโรงพยาบาลจิตเวช

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบึงจัญนำ บึงจัญเอื้อ และบึงจัญเสริม กับพฤติกรรม การเสพยาบ้าซ้ำของนักเรียนมัธยมศึกษาที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลธัญญารักษ์

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาทั้งเพศชาย และเพศหญิง ที่เข้า รับการรักษาเป็นผู้ป่วยในและผู้ป่วยนอกของโรงพยาบาลธัญญารักษ์ ในช่วงวันที่ 25 มกราคม 2542 ถึงวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2542 และต้องเคยได้รับการรักษาจากสถานบำบัดรักษายาเสพติดมา แล้วหนึ่งครั้งหรือมากกว่านั้นและ/หรือต้องเคยหยุดเสพยาบ้าด้วยวิธีใดก็ตามเป็นเวลานานติดต่อกัน อย่างน้อย 7 วัน

2. บึงจัญที่ศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย บึงจัญนำ บึงจัญเอื้อ และบึงจัญเสริม ที่มีผลต่อ พฤติกรรมการเสพยาบ้าซ้ำ

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

1) บึงจัญนำ ประกอบด้วย

- ความรู้เกี่ยวกับยาบ้า
- ทักษะคิดต่อการเสพยาบ้า
- ความเชื่อเกี่ยวกับการเสพยาบ้า
- ลักษณะด้านประชากร

2) บึงจัญเอื้อ ประกอบด้วย

- ราคาขายบ้า
- ค่าใช้จ่ายที่นักเรียนได้รับจากผู้ปกครอง
- รายได้ของครอบครัว
- แหล่งที่ซื้อ-ขายยาบ้า
- สถานที่ที่เสพยาบ้า
- การได้มาของยาบ้า

- ลักษณะที่อยู่อาศัย
- 3) ปัจจัยเสริม ประกอบด้วย
  - การมีสมาชิกในครอบครัวเสพยาบ้า
  - การมีเพื่อนเสพยาบ้า
  - ลักษณะการเลี้ยงดูของบิดา-มารดา
  - ความสัมพันธ์ในครอบครัว
  - ความสัมพันธ์กับครู
  - ความสัมพันธ์กับเพื่อน
  - กฎระเบียบข้อบังคับของโรงเรียนในการห้ามเสพยาบ้า
  - กฎหมาย

ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมการเสพยาบ้าซ้ำ ประกอบด้วย

- อายุที่เริ่มเสพยาบ้าซ้ำ
- ระยะเวลาที่เสพยาบ้าซ้ำ
- จำนวนครั้งที่เข้ารับการรักษาด้วยเหตุเสพยาบ้า และ/หรือจำนวนครั้งที่หยุดเสพยาบ้าเองด้วยวิธีใดก็ตามเป็นเวลานานติดต่อกันอย่างน้อย 7 วัน
- ผลต่างของค่าใช้จ่ายในการซื้อยาบ้าต่อเดือนในการเสพยาบ้าครั้งแรกกับการเสพยาบ้าซ้ำ

ข้อตกลงเบื้องต้น

ผู้วิจัยถือว่า ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ให้คำตอบที่เชื่อถือได้และตรงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. พฤติกรรมการเสพยาบ้าซ้ำ หมายถึง สภาวะที่บุคคลติดยาบ้าภายหลังจากที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลหรือสถานบำบัดรักษา ซึ่งจำหน่ายกลับบ้านแล้ว และ/หรือภาวะที่บุคคลติดยาบ้าแล้วหยุดเสพยาบ้าด้วยวิธีใดก็ตามเป็นเวลานานติดต่อกันอย่างน้อย 7 วัน และกลับไปใช้ยา

บ้างอีก ในการวิจัยครั้งนี้จะประเมินพฤติกรรมกรรมการเสพยาบ้าจาก อายุที่เริ่มเสพยาบ้า ระยะเวลาที่เสพยาบ้า จำนวนครั้งที่เข้ารับการรักษาด้วยเหตุเสพยาบ้า ผลต่างของค่าใช้จ่ายในการซื้อยาบ้า ต่อเดือนในการเสพครั้งแรกกับการเสพยา

2. PRECEDE Framework เป็นคำย่อมาจาก Predisposing, Reinforcing, and Enabling Causes in Educational Diagnosis and Evaluation หมายถึง กรอบการวิเคราะห์ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรม โดยใช้ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริม ในการวินิจฉัยและประเมินผลของพฤติกรรม

3. ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมกรรมการเสพยาบ้า หมายถึง องค์ประกอบหรือสิ่งกระตุ้นที่มีผลทำให้เกิดการเสพยาบ้า ในที่นี้ได้แก่ ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริม

-ปัจจัยนำ หมายถึง ปัจจัยที่เป็นพื้นฐานและก่อให้เกิดแรงจูงใจในการหวนกลับไปเสพยาบ้า ปัจจัยนำนี้จะมีความพอใจของบุคคลซึ่งได้จากประสบการณ์ในการเรียนรู้ ปัจจัยนี้อาจมีผลทั้งในทางสนับสนุนหรือยับยั้งการเสพยาบ้า ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล ปัจจัยนำ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับยาบ้า ทักษะคิดต่อการเสพยาบ้า ความเชื่อเกี่ยวกับการเสพยาบ้า และลักษณะด้านประชากร

-ปัจจัยเอื้อ หมายถึง สิ่งซึ่งเป็นแหล่งทรัพยากรที่จำเป็นให้มีการหวนกลับไปเสพยาบ้าได้ง่ายขึ้น ปัจจัยเอื้อประกอบด้วย ราคายาบ้า ค่าใช้จ่ายที่นักเรียนได้รับจากผู้ปกครอง รายได้ของครอบครัว แหล่งที่ซื้อ-ขายยาบ้า การได้มาของยาบ้า สถานที่เสพยาบ้า ลักษณะที่พักอาศัย

-ปัจจัยเสริม หมายถึง สิ่งที่นักเรียนจะได้รับหรือคาดว่าจะได้รับจากบุคคลอื่นที่มีผลต่อตัวนักเรียน และทำให้หวนกลับไปใช้ยาบ้า ปัจจัยเสริม ประกอบด้วย การมีสมาชิกในครอบครัวเสพยาบ้า การมีเพื่อนสนิทเสพยาบ้า ลักษณะการเลี้ยงดูของบิดา-มารดา ความสัมพันธ์ในครอบครัว ความสัมพันธ์กับครู ความสัมพันธ์กับเพื่อน กฎระเบียบข้อบังคับของโรงเรียนในการห้ามเสพยาบ้า กฎหมาย

4. ความรู้เกี่ยวกับยาบ้า หมายถึง ความคิด ความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับ โทษพิษภัยที่เกิดจากการเสพยาบ้าที่มีผลต่อสุขภาพของผู้เสพ และนโยบายของรัฐที่เกี่ยวกับการป้องกันการแพร่ระบาดของยาบ้าในสถานศึกษา

5. ความเชื่อเกี่ยวกับการเสพยาบ้า หมายถึง ความเชื่อของนักเรียนที่มีต่อการเสพยาบ้า
ดังนี้

1) ความเชื่อเกี่ยวกับโอกาสเสี่ยง ต่อการเป็นโรคที่เกิดจากการเสพยาบ้า หมายถึง ความเชื่อของนักเรียนว่าตนเองมีโอกาเสี่ยงต่อการเป็นโรคที่เกิดจากการเสพยาบ้า

2) ความเชื่อเกี่ยวกับความรุนแรงของโรคที่เกิดจากการเสพยาบ้า หมายถึง ความเชื่อของนักเรียนว่า โรคที่เกิดจากการเสพยาบ้าเป็นอันตรายต่อสุขภาพ

3) ความเชื่อเกี่ยวกับผลดีของการเลิกเสพยาบ้า หมายถึง ความเชื่อของนักเรียนที่มีต่อการเลิกเสพยาบ้าว่า สามารถลดโอกาสเสี่ยงจากโรคที่เกิดจากการเสพยาบ้า สุขภาพของนักเรียนจะดีขึ้น อายุยืนขึ้น และได้รับการยอมรับจากสังคมมากขึ้น

4) ความเชื่อที่ผิดเกี่ยวกับการเสพยาบ้า หมายถึง ความเชื่อของนักเรียนที่มีต่อการเสพยาบ้าว่า เมื่อเสพยาบ้าแล้วจะมีแรงมากกว่าปกติ มีความอดทนสูงขึ้น และสามารถทำงานหรือดูหนังสื่อได้ยาวนานยิ่งขึ้น

6. ทศนคติต่อการเสพยาบ้า หมายถึง ผลรวมของความเชื่อ ความรู้สึก ความคิดเห็น และความพร้อมของนักเรียนต่อการเสพยาบ้าซ้ำ ผลรวมของความเชื่อนี้จะเป็นตัวกำหนดแนวโน้มของบุคคลในการเสพยาบ้าซ้ำ

7. ลักษณะด้านประชากร หมายถึง ปัจจัยที่เป็นลักษณะเฉพาะของนักเรียนในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง อายุ เพศ จำนวนพี่น้อง อาชีพของบิดา-มารดา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สุขภาพจิตของนักเรียน

8. ลักษณะการเลี้ยงดูของบิดา-มารดา หมายถึง การกระทำที่นักเรียนได้รับจากบิดา มารดาในการอบรมสั่งสอน

9. รายได้ของครอบครัว หมายถึง จำนวนเงินรวมของบิดา-มารดาที่ได้รับจากการทำงานหรือการทำธุรกิจ

10. ลักษณะที่อยู่อาศัย หมายถึง ที่อยู่อาศัยของนักเรียนปัจจุบันอาศัยอยู่กับใคร และอยู่ในเขตเมืองหรือต่างจังหวัด

11. ความสัมพันธ์ในครอบครัว หมายถึง การที่สมาชิกในครอบครัวอยู่ร่วมกัน กระทำกิจกรรมร่วมกัน โดยอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างราบรื่นหรือขัดแย้งกัน

12. ความสัมพันธ์กับครู หมายถึง การที่นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับครู กล่าวพูด กล่าว แสดงออก และกล่าวปรึกษาครู-อาจารย์

13. ความสัมพันธ์กับเพื่อน หมายถึง การที่นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและเมื่อเกิดปัญหานักเรียนสามารถปรึกษาเพื่อนได้

14. นักเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง นักเรียนชายหรือหญิงที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือตอนปลายในโรงเรียนของรัฐบาลหรือเอกชน ในปีการศึกษา 2541

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบปัจจัยที่มีผลต่อการเสพยาบ้า เป็นแนวทางให้ผู้เกี่ยวข้องเรื่องยาบ้าสามารถเตรียมการป้องกันการเสพยาบ้าซ้ำให้แก่บุคคลทั่วไปได้อย่างเหมาะสม
2. เป็นแนวทางในการวางแผนดำเนินการป้องกันและแก้ไขการเสพยาบ้าซ้ำของเยาวชนในสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
3. เป็นข้อมูลพื้นฐานในการให้สุขศึกษา เพื่อป้องกันและลดการเสพยาบ้าของเยาวชนและวัยรุ่น
4. เป็นข้อมูลพื้นฐานในการดำเนินงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสพยาบ้าซ้ำ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย